

Archiv obce Olešovice

1861–1938

Inventář

EL NAD č.: 298

AP č.: 364

Mgr. Jitka Flanderková

Plasy 2019

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury	6

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	8
Příloha č. 2: Počet obyvatel a domů v obci a seznam doložených starostů	9

Inventární seznam	10
--------------------------	-----------

I. Vývoj původce archiválií

Původcem archiválií archivního fondu Archiv obce Olešovice zpřístupňovaným tímto inventářem je: Obecní úřad Olešovice/Gemeindeamt Hangendorf, 1850–1945.

Olešovice (něm. Hangendorf) leží necelé 2 km na východ od města Úterý na stejnojmenném katastrálním území o rozloze 6,68 km² v nadmořské výšce 568 metrů. Název vsi byl patrně odvozen od jména lenního pána Oleše. Německý název pak odkazuje na charakter krajiny (der Hang – svah, úbočí).

První písemná zmínka o vsi pochází z roku 1233, kdy byla spolu s trhovou a farní vsí Úterý jakožto královský majetek prodána premonstrátskému klášteru v Teplé. Olešovice byly od samého počátku s Úterým úzce spjaty, vztahovaly se na ně výsady, které městečku udělil tepelský klášter v listině z roku 1439. Podle ní obdrželo městečko právo dědičné držby majetku, a to i v ženském pokolení a nepřímé linii, právo užívat vlastních pečeti a založit městskou knihu, mluví se tu i o hrdelním soudnictví městečka. Patrně v 16. století klášter Olešovice městečku prodal a ves se stala deskovým majetkem Úterý, což je v berní rule výslovně uváděno.¹ Spjatost Olešovic s Úterým se také promítla na samosprávě městečka. V městské radě zastupoval ves jeden čtvrtník a dva přísežní konšelé.

Krátce byly Olešovice majetkem Jiřího z Poděbrad. Pravděpodobně před rokem 1474 se vsi zmocnil Bohuslav ze Švamberka, který ji následně zastavil Jindřichovi z Plavna na Bečově. V roce 1480 jsou Olešovice opět majetkem Švamberků, kteří je snad roku 1486 vrátili tepelskému klášteru. K jeho majetku náležela ves až do zrušení patrimoniální správy.

V roce 1848 byla spolu s poddanstvím zrušena i patrimoniální správa, která však vykonávala úřední činnost do roku 1850. Na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170/1849 ř. z. ze dne 17. března 1849 se nejnižším samosprávním článkem staly místní obce. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada.

V novém územněsprávním členění připadla místní obec Olešovice do soudního okresu Bezručice a politického okresu Planá v Chebském kraji. Prvoinstančním úřadem politické správy s všeobecnou působností bylo Okresní hejtmantství v Plané. V letech 1855–1868 náležela obec do správního obvodu smíšeného okresního úřadu v Bezručicích. V letech 1868–1902 patřily Olešovice do soudního okresu Bezručice v politickém okrese Teplá. Poté byl soudní okres Bezručice opět připojen k politickému okresu Planá. Poštovním a farním úřadem náležela obec do Úterý, kam také docházely děti do německé obecné školy.

Podle tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení (č. 170/1849 ř. z.) i podle obecního zřízení a řádu volebního pro Čechy (č. 7/1864 z. z.) byly v obci ustaveny dva orgány – obecní výbor a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty a alespoň dvou radních. První volba do obecní rady v Olešovicích se konala 21. července 1850 pod dohledem oblastního komisaře Karla Führmanna. Prvním představeným obce se stal Adalbert Denk, obecními radními byli zvoleni Karl Link a Johann Stockert. Podle dochovaných pozemnostních archů patřily k nemovitému majetku obce domy čp. 30 a 31.

Obecní samospráva v Olešovicích se pravděpodobně v letech 1914–1915 podílela na vybudování silnice Olešovice–Světec. Významným projektem bylo zřízení vodovodu v roce 1909 za starosty Aloise Mühlfrieda. Následovala postupná stavba kanalizace.

V roce 1919 bylo v Olešovicích zvoleno na základě novelizovaných ustanovení

¹ WASKA, Karel. *Archiv města Úterý (1439) 1552 – 1945 : inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 25]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 1986, s. 2–3.

o volebním řádu a obecním zřízení (zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb.) obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Z dochovaných písemností fondu AO Olešovice jsou známa jména obecních starostů a některých zastupitelů. V obci byla ustavena finanční komise (povinná podle § 9 zákona č. 329/1921 Sb.). V roce 1928 byl pověřen vedením pamětní knihy Viktor Nentwick, berní správce ve výslužbě.

V meziválečných letech byla projednávána elektrifikace obce, která byla uskutečněna v roce 1925.

Po mnichovském diktátu v roce 1938 se Olešovice staly součástí Říšské župy Sudety. Obec náležela do obvodu vládního prezidenta v Chebu se sídlem v Karlových Varech a patřila do působnosti landráta v Teplé. Nařízením ze dne 10. listopadu 1938 s platností od 20. listopadu 1938 bylo na sudetoněmeckém území zavedeno německé obecní zřízení (Deutsche Gemeindeordnung ze dne 30. ledna 1935). Do té doby zůstávalo v platnosti dosavadní československé obecní zřízení. Podrobnější instrukce k zavedení německého obecního zřízení na sudetoněmeckém území vydal dne 22. listopadu 1939 zvláštním oběžníkem říšský ministr vnitra. V roce 1939 je ve funkci starosty uváděn Josef Haidl.

Činnost obecního úřadu byla ukončena na základě vládního nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů, ustavením místní správní komise.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Z dochovaných písemností nelze určit, kde a jakým způsobem byly ukládány. Dne 3. května 1956 provedla stříbrská okresní archivářka Bohuslava Lohrová odbornou archivní prohlídku a výběr archiválií na Místním národním výboru v Olešovicích. Pravděpodobně ještě téhož roku byly písemnosti převzaty do trvalé archivní úschovy Okresního archivu ve Stříbře.

Po územněsprávní reformě (zákon č. 36/1960 Sb.) byly archiválie 25. října 1963 delimitovány z Okresního archivu Tachov se sídlem ve Stříbře do Okresního archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích (př. č. 233).

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Pořádání a inventarizace archivního fondu proběhly na základě vyhlášky č. 645/2004 Sb., Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (č. j. SOAP/006-0767/2010) včetně dodatku platného od 15. července 2014 (č. j. SOAP/006-1300/2014) a Metodického pokynu archivní správy č. 1/2017 k archivnímu zpracování fondu typu „Archiv obce“ (č. j. MV-35224-1/AS-2017). Přihlédnuto bylo rovněž k Metodickému návodu č. 1/2013 odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra, kterým se vydávají nová základní pravidla pro zpracování archiválií.

Po současném přemanimulování fondu a zpřesnění počtu evidenčních jednotek tvoří fond Archiv obce Olešovice 3 úřední knihy, 2 podací protokoly a 1 karton spisů o celkové metrži 0,22 bm. Změnil se také časový rozsah fondu. Vnitřní skartace nebyla provedena.

Vzhledem k neúplnému dochování fondu bylo při pořádání použito umělé pořádací schéma, uvedené v příloze č. 1 Metodického pokynu archivní správy č. 1/2017 k archivnímu zpracování fondu typu „Archiv obce“ (č. j. MV-35224-1/AS-2017). Fond byl rozdělen na I. Úřední knihy, II. Spisový materiál a III. Účetní materiál. Spisový materiál je dále členěn na 1. Registrurní pomůcky a 2. Spisy.

V případě spisového materiálu byla u inv. č. 7 datace určena odhadem. Jazykem

archiválií je němčina. Výjimkou jsou pouze česko-německé tiskopisy. V době zpracování fondu byly písemnosti mírně poškozeny prachem. U podacího protokolu inv. č. 4 byla uvolněná vazba. Restaurátorský ani konzervátorský zásah není nutný.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archivní fond Archiv obce Olešovice poskytuje díky dochované knize zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva (výboru) a finanční komise (inv. č. 1) řadu informací o činnosti místní obecní samosprávy a částečně i finančním hospodaření obce. Pamětní kniha (inv. č. 2) obsahuje stručné popisy geografické polohy, zemědělství, dějin obce, stavebních změn, spolkového života a místních událostí. Pro genealogický a demografický výzkum je využitelný seznam statků a domů s popisem jejich majitelů či informace o porodnosti v obci.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond Archiv obce Olešovice 1861–1938 uspořádala a inventář sepsala v květnu 2018 Mgr. Jitka Flanderková. Čistopis archivní pomůcky zpracovala v lednu 2019 Mgr. Jitka Flanderková ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 14. 1. 2019

Mgr. Jitka Flanderková

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

Tištěné prameny

Ortsbuch für den Reichsgau Sudetenland. Haida, 1939.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1849.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945 (částka 3., 5. 5.).

Seznam míst v Království českém. Praha, 1872.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1886.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1893.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1907.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1913.

Statistický lexikon obcí v Čechách. Praha, 1924.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Praha, 1934.

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, 1861.

Zákony a nařízení pro Království české, 1864 (částka 2., 16. 4.).

Zevrubný popis rozdělení země Království českého. Praha, 1854.

II. Literatura

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří a kol. *Paměť krajiny VI. Soupis drobných památek Úterska a Bezvěrovska.* Mariánská Týnice : Muzeum a galerie severního Plzeňska Mariánská Týnice, 2010.

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří a kol. *Severní Plzeňsko II. Historicko-turistický průvodce* č. 7. Nakladatelství Českého lesa : Domažlice, Plzeň, 1997.

DUNDERA, J. A. *Království české statisticky-polohopisně popsané. I. díl – Kraj plzeňský.* Praha, 1845.

EDL, Jan. *Přehled změn v územní reorganizaci politické správy v letech 1928–1948. Paginae historiae. Sborník Národního archivu,* Praha : Národní archiv, 2006, č. 14, s. 485–545.

- FLÖGEL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha, 1933.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.
- CHYTIL, Alois. *Chytilův místopis Československé republiky*. Praha, 1930.
- KOTYŠKA, Václav. *Úplný místopisný slovník Království českého*. Praha, 1895.
- PALACKÝ, František. *Podrobný popis Království českého*. Praha, 1848.
- PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. III. díl – M–Ř*. Česká akademie věd a umění : Praha, 1951.
- Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970*. Praha, 1978.
- SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt von Johann Gottfried Sommer, Ehrenmitglied der Gesellschaft des vaterländischen Museums. Sechster Band. Pilsner Kreis*. Prag, 1838.
- VRBATA, Jaroslav. Přehled vývoje veřejné správy v odtržených českých oblastech v letech 1938–1945. *Sborník archivních prací*, Praha : Archivní správa ministerstva vnitra v nakladatelství Orbis, 1962, roč. 7, č. 2, s. 45–87.
- WASKA, Karel. Majetková a společenská struktura rady poddanského městečka Úterý v 18. století. *Západočeský historický sborník*, Plzeň: Státní oblastní archiv v Plzni, 1996, č. 2, s. 65–92.
- WASKA, Karel. Z dějin města Úterý. *Archivní zpravodaj*, Plasy: Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 1996, č. 1, s. 3–4, č. 2, s. 13–14.
- WASKA, Karel. *Archiv města Úterý (1439) 1552 – 1945 : inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 25]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 1986, s. 2–3.

Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
evid. jedn. č.	evidenční jednotka číslo
inv. č.	inventární číslo
kar	karton
ppr	podací protokol
př. č.	přírůstkové číslo
ř. z.	říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů a nařízení
ukn	úřední kniha
z. z.	zemský zákoník

Počet obyvatel a domů

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	211	neuvedeno
1869	234	39
1880	238	39
1890	237	41
1900	231	42
1910	242	42
1921	217	40
1930	238	44

Seznam doložených starostů

Adalbert Denk	1850
Franz Mühlfried	1869, 1879
Stockert	1880, 1882, 1890, 1891, 1895
Socher	1884, 1886
Haidl	1896, 1898, 1899, 1900
Spina	1902
Alois Mühlfried	1905–1908 1910, 1911 1916–1918
Alois Kaiser	1920–1931
Josef Haidl	1931–1932

Inventární seznam

<i>Inv. č.</i>	<i>Obsah</i>	<i>Časový rozsah</i>	<i>Evid. jedn. č.</i>
----------------	--------------	----------------------	-----------------------

I. Úřední knihy

1	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva (výboru) a finanční komise (7. 10. 1921–5. 9. 1932)	1921–1932	ukn 1
2	Pamětní kniha	1928–1937	ukn 2
3	Ohledací protokol masa a dobytka (přiloženo 6 ohledacích listů o utracení dobytka)	1883–1938	ukn 3

II. Spisový materiál

1. Registrurní pomůcky

4	Podací protokol (č. j. 381 z 11. 6. 1917–č. j. 269 z 30. 12. 1930)	1917–1930	ppr 1
5	Podací protokol (č. j. 1 z 1. 1. 1931–č. j. 386 z 30. 12. 1936)	1931–1936	ppr 2

2. Spisy

6	Domovské právo, matriční záležitosti (domovské listy, korespondence, seznamy osob domovským právem příslušných k jiné obci)	1861–1934	kar 1
7	Pozemnostní archy (č. 30, 31, 44, 100)	[1870]–[1910]	kar 1
8	Opis povolení subvence k zalesnění pozemku	1930	kar 1

III. Účetní materiál

Účetní spisy

9	Vyúčtování elektrického proudu za rok 1929	1929	kar 1
---	--	------	-------

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Olešovice
Značka archivního fondu:	AO Olešovice
Časové rozmezí:	1861–1938
Počet evidenčních jednotek:	6 (3 úřední knihy, 2 podací protokoly, 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	9
Rozsah v bm:	0,22
Stav ke dni:	14. 1. 2019
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Jitka Flanderková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Jitka Flanderková
Počet stran:	12
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Mgr. Martina Matušková dne 14. 1. 2019 – č. j. SOAP/60-18/2019